

מנחות דף כב

עניין: מזבח שלא נשתמש בו
הדיוט – מצבת יעקב אבינו

חתם סופר פרשת ויצא

בחולין דף ל"א ע"ב מקשה אקרא דכתיב ויקח את האבן אשר שם מראשיתו משמע דאבן אי כיון וכתיב ויקח מאבני המקום ומשני דכאנניס כיו מריזים זה עם זה יכיר ע"ש וכי' החוסי' שם דפסע הפסוק משמע שלקה אבן מאבני המקום ע"ש. ולי נראה דכ"ש כי כיון דע"כ ייתר מאבן אחד לקח דל"ה א"כ לקח אבן זה אשר הניח ראשו עליו ושימחו מזבח הלא קי"ל דע"כ מזבח שלא נשתמש בו כדיום מעולם כמבואר סוף זכתי ע"ש קט"ז ע"כ. ע"כ נהיה לי כמה אנשים שביי רק סביב ראשו למחסה כפיין מרחב להגין מפני החיות וזה לא נקרא נשתמש בו הדיוט כדמשמע לי בפסחים פ' כל שעה ולדורש כלל של היכל לא מקרי נהנה להיות מועיל ע"ש. וא"כ שפיר קא מקשה הא"י קאמר והאבן וג"כ כג"ל ונכון א. ש"כ מאלו ש"כ צוית רענן שהקשה על מה דליתא צמודה שבי מאבנים שנקד עליו יחזק, והקשה בלא בקדש הם וא"כ השתמש בהם, ופי' דכ"י ניתקן סביב ראשו לבנו וכו' שלא כדרך הנהגת כדאי בפסחים כ"י ע"ש. כוונתו למ"ש. והנה לפי דברינו כג"ל יובן מ"ל

שו"ת חתם סופר או"ח סי' מ

ובחי' תורה פ' ויצא כתבתי בהא דויקח מאבני המקום וישם מראשיתו ואח"כ עשה אותם מצבה אע"ג דנשתמש בו הדיוט, ג"ל דאיתא בילקוט שם שהיו אבני מזבח של נח ושנעקד עליו יצחק, והקשה בזית רענן איך שכב עליהם יעקב הא מעל בהקדש, ותירץ שלא שכב ממש עליהם אלא עשאן כמין מרוב ויעוין בזה ברא"ם וביפ"ת שם ולא מיקרי תשמיש לענין מעילה כמו שדרש ריב"ז בצילו של היכל אלו דברי זית רענן. א"כ הה"ג דלא מקרי תשמיש לענין תשמיש הדיוט, ואפילו למ"ש עוד שם משום פקוח נפש להגן מן החיות שכב על אבני הקדש, משמע דשכב ממש עליהם, מ"מ לק"מ מתשמיש הדיוט, לא מבעיא אי נימא דהיה יודע שאלו האבנים הם של הקדש ושכב עליהם משום פקוח נפש, א"כ הא הקדש בשוגג מתחלל במזיד אין מתחלל [כקידושין נ"ד ע"ב], ואפילו אי לא ידע מקדושתן עד הקיצו משנתו והו"ל שוגג מ"מ אבני מזבח אינם מתחללין דיש בהם מועיל אחר מועיל וכיון שלא נתחללו מקדושתן לא נאסרו בתשמיש הדיוט דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ושם הארכתי בדרוש ואין כאן מקומו:

פרקי דרבי אליעזר פל"ה

שנאמר [שם] וזה שער השמים. (דט) וישב יעקב ללקט את האבנים, ומצא אותם כלם אבן אחת, ושם אותה מצבה בתוך המקום, (הט) ויבד לו שמן מן השמים ויצק עליה, שנאמר [שם יח] ויצק שמן על ראשה. מה עשה הקדוש ברוך הוא, (טז) נטה

כלי חמדה פרשת ויצא

אמנם מה שנלענ"ד בזה דבר חדש, בהקדם לתרץ דברי הגמ' מנחות (דף כ"ב ע"א), ר"א בן שמוע אומר מה מזבח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בו הדיוט. וקשה מאי פסקא, ומנ"ל דמזבח לא נשתמש בו הדיוט ועיין בחת"ס [שם] שנדחק מאוד בזה.

ומעתה נראה דלאו דוקא כה"ג, רק כל המקדש וכל הכלים שנמשחו בשמן המשחה נעשין דברים חדשים לגמרי ואינן אותן הדברים שהיו קודם לכן, ובאמת שמן המשחה היה כח אלוקי דהשמן שעשו נשאר לגמרי, כמו שאמרו חז"ל [נהוריות י"א ע"ב] שכולו קיים, וא"כ שפיר י"ל דנעשה דבר חדש לגמרי ע"י שמן המשחה.

ומעתה מובן היטב דברי הגמ' [מנחות כ"ב ע"א], מה מזבח שלא נשתמש בו

הדיוט, כיון דלאחר שנמשח לא נשתמש בו הדיוט ממילא לא נשתמש בו הדיוט כלל, דמה ששימש בו הדיוט קודם שנתקדש ונמשח אינו מיקרי שימוש כלל כיון דלאחר שימוש נעשה כלי חדש לגמרי, ה"ה העצים והאש שלוקחין למזבח צריך שלא השתמש בהן הדיוט מעולם, וא"ש מאוד דברי הגמ'.

ומעתה א"ש מאוד דברי הפרקי דרבי אליעזר, דבאמת קודם שבא

השמן מן השמים היה יעקב אבינו עושהו רק למצבה שלא נאסר בו שימוש הדיוט, אמנם אח"כ כשבא לו השמן מן השמים ויצק עליו ונתקדש ע"י שמן המשחה ונעשה דבר חדש לגמרי שוב אינו פוסל בו שימוש הקודם, ולכן שפיר אמר יעקב אבינו ע"ה והאבן הזה אשר שמתיו מצבה מעתה יהיה בית אלקים ממש, ונעשה ממנו אבן שתי.

לבן נלפענ"ד עפ"י מה דמבואר בילקוט שמעוני (שמואל אות קכ"ז) בשם המדרש בזה"ל: ללמדך, שהמלך כיון שהוא מתמנה למלך והוא קצר, מיד הוא נעשה ארוך בשביל שמן המשחה שנמשח בו, וכן אתה מוצא בכהן גדול שהוא גדול בה' דברים בנוי בכח בחכמה ובעושר וכו', ואם אין לו אחיו הכהנים מגדלין אותו [ע"כ לשון המדרש]. ולכאורה אינו מובן מה זה שהביא הכא מכהן גדול.

ונראה דכוונת הילקוט, דגם בכה"ג משיחת שמן המשחה עשה פעולה זו שנתן לו כח חדש ושינתה תוארו בנוי ובידיו כיון שנראה שהוא דבר המעכב, וזה פשוט דאם היה כה"ג ממלא מקום אביו בתורה ויראה היה הוא נעשה כה"ג, וקשה איך נעשין בו המעלות והמדות הגופניות האלו, וע"כ דהיה על ידי שמן המשחה, וכן נראה במדרש רבה (אמור פרשה כ"ו).

ואולי י"ל דמהאי טעמא קי"ל [יומא ע"ב ע"ב], דאף כה"ג בן כה"ג טעון שמן המשחה, ולא כבן מלך שאינו צריך שמן המשחה לבד היכא דאיכא מחלוקת, וי"ל הטעם דבמלך אין מעלות אלו מעכבות, ולכן דוקא במקום שיש מחלוקת היה נמשח כדי שיזכה לכל אותן המעלות, וממילא ימצא חן בעיני כל, אמנם כה"ג היה תמיד

PODCAST

TORAHANYTIME

ALLDAF

DAFYOMI PORTAL

KOLHALASHON